

Խմբ. — Հայ ազգի մեծ սուգը — Ն. Վ. Խորեն Ա. Կաթողիկոս մահացած . . .	181
Խմբ. — Հայ Գողգոթան և մեր ազատության արշալոյսը . . .	184

Հայկական հեմարան-Բանասիրական

Հ. Յ. Թ. — Կանոնք Ս. Սահակայ . . .	86
Գ. Հնասեր. — Մխիթարեան աշակերտներ իբր ուսուցիչ և իբր գրագետ — Յովհ. Եղեկեան . . .	97
Յ. Քիչրտեան. — Թովմաս Հերպերթ և իր Ուղեգրութիւնը (1627-1629). ծանօթութիւն պարսկահայոց մասին . . .	103
Գ. Արքեպ. Արքանեան. — Պատահիկներ լուսածիր շաբաթացեալ վանքերէն (շար.) . . .	108
Մկրտիչ քննչ. Մարտեան. — «Գայլ վահան» բերդը . . .	111
Մկրտիչ Յ. Սեթեան. — Շիրիմբ անմահ բարերարացն տպագրութեան ջամհանի եւ ռահտոր Պատմութեան Հայոց . . .	112

Գրական

Արամայիս Արապեան. — Պայրընեան ձիթենիներուն տակ (քերթուած) . . .	133
Հրաչ Քաջարեան. — Ինքնաշարժ իմ, սուրա, սուրա . . .	139
Հ. Վահան Յովհաննէսեան. — Ծաղիկներու տօնը . . .	140
Վահան Շահպագ. — Կոմիտաս . . .	140
Հ. Միքայել Յովհաննէսեան. — «Ես կ'երթամ» (Հ. Պ. Ք. ի յիշատակին) . . .	140
Էրիոյ Վիդորինի. — Սարոյան Հայրդդին (թրգմ. Հրաչ Քաջարեան) . . .	141
Յովսէփ Աշրաֆեան. — Մայքըլ Արլէն. . .	143

Օրուան գրքեր — Գրախօսական

Յ. Քիչրտեան. — «Հայերը Հնդկաստանի մէջ» (Armenians in India) (Մեսրոպ Սէթ). . .	152
Հրաչ Քաջարեան. — «Արեւազալ» (քերթուածներ Բ. Թովմասեանի) . . .	154
Հրաչ Քաջարեան. — «Ծաղրանկարներ» (Ն. Պէշիկթաշլեանի) . . .	156

Շարք տես Գ. Էջ

Réd. — La mort de S. B. Khorène Ier Catholikos des Arméniens . . .	181
Réd. — Le Martyre d'Arménie et l'aurore de sa Liberté . . .	184

Académie Arménienne-Philologie

P. J. Th. — Les Règles de St. Isaac Patriarche . . .	86
K. Henassère. — Les Anciens élèves des PP. Mekhitharistes comme professeurs et comme écrivains — J. Ezékian . . .	97
H. Kurdian. — Thomas Herbert et son « Voyage » — notices sur les Arméniens en Perse . . .	103
Mgr. K. Arslanian. — Mémoires des anciens Couvents Arméniens . . .	108
Prêtre M. Mouradian. — La forte-ressse « Kaïl-Vahan » . . .	111
Mesrobs J. Seth. — Les tombeaux des bienfaiteurs immortels de l'éd. de « l'Histoire d'Arménie » du P. M. Tchamtschian. . .	112

Littérature

Aramaïs Serabionian. — Sous les Oliviers de Byron . . .	133
H. Katcharentz. — Cours, mon auto! . . .	139
P. Vahan Hovhannessian. — La fête des fleurs . . .	140
Vahan Chahbaz. — A Komitas . . .	140
P. M. Hovhannessian. — « J'en vais » (à la mémoire du P. P. K.) . . .	140
Elio Vittorini. — Saroyan l'Arménien (trad. par H. Katcharentz) . . .	141
Joseph Achrafian. — Michael Arlen. . .	143

Les livres du jour — Recensions

H. Kurdian. — « Armenians in India » (par M. J. Seth) . . .	152
H. Katcharentz. — « Arévakal » (par P. Topalian) . . .	154
H. Katcharentz. — « Caricatures » (par N. Béchiktachlian) . . .	156

Voir la suite, page 3.

ԲԱԶՄԱՎԷՊ

ՀԱՆԴԻՍԱՐԱՆ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ — ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՏԱԿԱՆ — ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԱՊՐԵԼ - ՄԱՅԻՍ ԹԻՒ 4-5

ՀԱՏ. Դ.Զ. ՈՅԶԵՆ-ՈՅԶԵՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ Ս. ԴԱԶԱՐ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԼԱՅ ԱԶԳԻ ՄԵԾ ՍՈՒԳԸ

Ն. Վ. ԽՈՐԷՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՄԱՀԱՑԱԾ

Այժմ, ծիծեռնակներ չեկան այս գարուն մեր հայրենի երկրէն և ոչ աղանձներ Արարատի կառաւրէն՝ ձիթենիի շիւղով։ Գարձեալ զոչոչում մեր աշխարհին մէջ։ Գարձեալ Կարմիր Ապրիլ մեր տարեցոյցին մէջ մեր ցեղի նահատակներով։ Ու կ'իյնան ինչպէս ռազմի դաշտին վրայ՝ կարգաւ, մեր երկրի զինուորները, գործիչն ու գրագետը, իշխանէն ու վարիչէն յետոյ նաեւ Հայրապետը։ Եւ ո՞վ է որ չի խռովիր ահաւոր այս ժամուն... մնայլ ու սարսուռ։ Ու լուրթեան ու խաւարին մէջ կարծես ի սպառ շիջած է Լուսաւորչի կանթեղն անմար... Եւ սուգն այնքան մեծ է այնտեղ որքան ահեղ ու անողորմ մահը՝ որ կը քարացնէ ամէն սիրտ և ամէն արցունք։ Վեհ. Խորեն Ա. Կաթողիկոս մահացած է տարւոյս Ապրիլ 10ին։ Գոյժը երուսաղէմ կը հասնի, ու անկէ աւանակեալ վրտով կը տարածուի ամբողջ Հայ աշխարհին։ Իրաւունք ունի Հայ Ժողովուրդը ծայրայեղ սուգով ողբալու իր մահացած Հովուապետը, քանի որ Սն, նախախնամական պարագաներու մէջ ընտրուած, կեդրոնն էր իր միութեան և յոյսերուն, և պահապանը Լուսաւորչի կանթեղին, Էջմիածնի հինաւուրց սրբարանին մօտ հսկող. քանի որ Սն օժտուած թեղին, Էջմիածնի հինաւուրց սրբարանին մօտ հսկող, Հայ երկրի իշխանութեան քով քրիստոնէական և խոհեմ զգուշաւորութեամբ՝ Հայ երկրի իշխանութեան քով քրիստոնէական և խաչին դրօշը կը ծածանէր, իր ձայնը կը հասցնէր միութարուտոսի անուան ու խաչին դրօշը կը ծածանէր, իր ձայնը կը հասցնէր միութարուտեան և օրհնութեան պատգամներով մինչեւ աշխարհի հեռաւոր անկիւնները։

ԲԱԶՄԱՎԷՊ ԱՊՐԵԼ - ՄԱՅԻՍ 1938

**ՖԻԼՏՏԻ ԲԱՆԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆԸ ՀԵ-
ՌՈՒՄ ՊԱՏԱՐԻԶԻ ԳՈՐԾԻ ՄԱՍԻՆ**

Տարւոյս Մարտ 31ին, Փարիզի Հայ Երիտաւարդաց Միութեան Կեդրոնաւայրին մէջ բացաւ իկ թուով բազմութեան մը ներկայութեան տեղի կ'ունենար բացառիկ բանախօսութիւն մը՝ Ֆրանսացի հայագէտ և հայասէր Ֆր. Ֆէյտի կողմէն՝ հայերէն լեզուով, հայ հեղինակի մը գործի մասին, ինչ որ անշուշտ մեծ պատիւ մըն էր բանախօսին և ուրախութիւն հայերուն: Պ. Մուրատեան՝ յիշեալ միութեան Նախագահը մեծ գովաստի արտայայտութեամբ բազմութեան ներկայացուց բանախօսը անոր համառօտ կենսագրականով: Պրն. Ֆր. Ֆէյտի բուն ծագիւրէն մէջ սկսաւ բանախօսութիւնը. հոն բազմութիւնը մեծ հաճոյքով և լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւէր բանախօսին, որ անսպառք հայերէնով մը կը բացատրէր դասախօսութեան նիւթը: Երբ աւարտեց, Նախագահը կրկին խօսք առաւ շնորհակալութիւն յայտնելով, մինչդեռ բազմութիւնը կը շարունակէր խանդով ծափահարել, մանաւանդ երբ կը լսէր թէ հայագէտ երիտասարդի տիկինը հայ էր: Ասկա բոլոր ունկնդիրները շնորհաւորեցին Պրն. Ֆէյտին, որուն ի պատիւ Նախագահը շարժեցաւ կը հրամցէր:

Այս առթիւ մեր սրտագին շնորհաւորութիւնները Ուս. Ֆէյտի որ իր հայագիտական գործերուն համար գնահատուելով Միութեան Միաբանութենէն՝ ընտրուած է անդամ Ս. Ղազարու Հայկական Ճեմարանին:

Անցնելով բանախօսութեան նիւթին՝ որուն տիտղոս դրած էր Պրն. Ֆէյտի «*La Fleur des Histoires de la Terre d'Orient*» պատմաշրջանի հեղինակը՝ պիտի ըսենք թէ Պրն. Ֆէյտի յետ նկարագրելու ժ. Գ. դարուն սկիզբներու միջավայրը՝ ցոյց տուաւ Արեւմտեայ հետաքրքրութիւնը Արեւելեան երկրներուն հանդէպ. և եթէ Մարքոյ Փոլոյի պէս պարզ ճամբորդի մը ուղեգրութիւնը այնքան հետաքրքրութիւն չարժած է, որչափ եւս աւելի գնահատութեան արժանի էր գործ մը արեւելցի մը հանձարէն ելած և հայ իշխանի մը որ թէ արեւելցի ըլլալով, թէ լատին միաբանութեան մը պատկանելով և թէ իշխան և դեսպան ըլլալով՝ երաշխեքը կու տար իր ձեռնհասութեան: Պրն. Ֆէյտի ցոյց տուաւ չորս բաժանումները Հեթումի գործին. Ա. ը նկարագիր Արեւելքի 14 պետութիւններու. Բ. ը փոքր Ա-

սիոյ և Սիւրիոյ պատմականը. Գ. ը նուիրուած թաթարներու պատմութեան, ուր կու տար պատճառները թէ ինչո՞ւ Հեթում ամբողջ այդ Գ. դիւքը յատկացուցած էր թաթարներուն. նախ հայ - թաթարական պատմութեան աղբիւսներուն համար, յետոյ որովհետեւ բոլորովին անծանօթ էր Արեւմտեայ այդ վայրերի ժողովուրդը որ, թէեւ ոչ հանձարով՝ սակայն իր թիւով և սուրով մեծ դեր կը կատարէր Արեւելքի պատմութեան մէջ: Գ. մասը դասախօսին պատկերացումով՝ գմբէթ մըն էր եռասին հիմերու գագաթին վրայ հաստատուած: Հոս նոր խաչակրութիւն մ'է որ կը քարոզէ Հեթում ազատելու Գրիստոսի Ս. Գերեզմանը. և օգնութեան կը հրաւիրէ ոչ միայն քրիստոնեաները, այլ նաեւ թաթարները, վասն զի անոնք հայա-կիր էին քրիստոնէութեան, և իշխաններէն շատեր արդէն քրիստոնեայ էին. և թէ պէտք էր թողուլ որ զօրանային մուսուլմանները:

Կ'եզրակացնէր բանախօսը թէ հիմայ կրնանք հասկնալ որ Հեթում իր դարուն մէջ ինչ միայն տեսած է որ՝ եթէ խաչակրութիւն ընէինք, թաթարները մեր քրիստոնէական ուղեւորութեան ամբողջութեամբ կը մերտուէին:

Ուրեմն - Հեթում իսկապէս լուրջ պատմա-առաջին մասերուն մէջ - հայրենասէր մըն որ կ'ուզէ բոլոր քրիստոնեայ տէրութեանց հետ միասին Հայաստանը ազատել - «*Բա՛ւ ք Աստ*» զի թագաւորութիւն Հայոց իցի ի բարի վիճակի» - յստակապէս կարգադրէ՝ որ ամէն տեսակետով կը պատրաստէ արշաւանքը, փորձազօրաւորի պէս - հիանալի փաստաբան որ մեզի խղճամիտ ձեւով բոլոր փաստերը ցոյց տալով և խիստ կարգադրութեամբ - և հայրենասէրէն աւելի՝ անկեղծ և հաւատացեալ քարոզիչ խաչակրութեան: Արդ, Հեթում Պատմիչ մեզի անծանօթ մնացած էր որովհետեւ հետեւեալ դարերուն անոր գործը կը ճատեցին մտածելով անուշտ որ այն դարերուն՝ խաչակրութիւնները այլեւս հետաքրքրուող պիտի չգըտնէին, իսկ արեւելեան պատմութեանց և նաեւ անծանօթ մնացած թաթարներուն լատմութեան ամէն մարդ պիտի հետաքրքրուէր: Այսպէս է որ գործին մէկ մասը միայն հրատարակուելով (ասոր վրայ է որ հայերէն թարգմանութիւնը եղած է, լատինականը անկատար է), Հեթում կը սեպուի թարգմանիչ պատմիչ, մինչդեռ այս մասը փաստերէն մեկն է Հեթում ՍԱԶԱԿՐՈՒԹԵԱՆ ՔԱՐՈՅԶԻՆ Համար:

ԼԵՍՈՒ

Բարոյական-կրթական

Հ. Թ. ԹՈՄԱՃՅԱՆ. — Անկրօն դաստիարակութիւնը մեծագոյն աղէտ մարդկային ընկերութեան 121

Կենսագրական

Խմբ. — Պետրոս Հ. Կրէտ Հնդկահայ բարերար և Մեկենաս Հայ Դպրութեանց . 118

Հայկական արձագանգ

Խմբ. — Լուսանորոգն Միսիթարայ յիշատակին (հանդէսներ) - Ս. Ղազար - Վեներիկ 158
Հայկացի. — Միսիթարեան վարժարան Հալէպ 158
Հալէպ 159
Խմբ. — Հայ նահատակներու յիշատակը (Վեներիկ) 159
Լրատու. — Հայագէտ Ֆրէտ. Ֆէյտի հայերէն բանախօսութիւնը Հեթում պատմիչի գործի մասին. 160

էջ

Բ.

Morale-Pédagogie

P. Th. Tomadjan. — L'éducation sans Dieu le plus grand malheur de la Société humaine. 121

Biographie

Réd. — Pierre H. Crète, Commandeur de l'ordre de St. Grégoire le grand. 118

Echos Arméniens

Réd. — Fêtes en mémoire du Vén. Mékhithar. — A St. Lazare - Venise . 157
Alep. — Au Collège Mékhitariste d'Alep 158
Réd. — Fête en mémoire des martyrs Arméniens - à Venise 159
Imformateur. — Conférence de Fréd. Feydit sur «la Fleur des Histoires de la Terre d'Orient» de Haïtoun roi d'Arménie et historien 160

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱԾ ԵՆՔ

3. Քիչրտեան (թրգմ.). — Ա. և Բ. Խաչակրութիւնները ըստ Սիւրիացի անանուն ժամանակագրի մը. տպ. Հայրենիք (արտատպ.) 1936, Երկսիւն էջ 42.
Քրիկ. — Զօներգեր. Պոսթոն, 1937, 25 սէնթ.
Ս. Աղալիս. — Բանասէրի յուշագիրը. 2-րդ պրակներ տպ. «Սրագ» Ս. Բախտիկեան, Պէյրութ, 1938. մէն մի պրակի գինը ֆր. 1.
Շահնազար Եզգիկե. — Պաղատի կարաւանը. «Մշակոյթ» գրատուն, մատենաշար թ. 5. տպ. Կ. Պ. 1937, էջ 328, ֆր. 20.
Բ. Ս. Տերտերեան. — Սիֆիլիսը և նրա բժշկութիւնը. Վեներական հիանդութիւններ. բժշկութիւնը. Վեներական պատմութեանց և նաեւ հատոր, տպ. «Մոգերն». Թեհրան, 1937, էջ 243, 20ս.
Ինչու պիտի չը ծիւլ. տպ. «Մոգերն» Թեհրան, 1937, էջ 40, 2, 50ս.
Մ. Միլոշեան. — Օրացոյց «Իրան» 1937, Բ. տ. տպ. «Մոգերն», Թեհրան, 1937.
Ն. Փիրանեան. — Խաբէրդի եղանք. տպ. «Պայքար», Պոսթոն, 1937, էջ 541, տ. 1, 25.
Արտատպ Արքիպ. — Ս. Գրական երկիրներու Սիւրիական քաղաքներ - Ա. Գամասկոս. Տպ. Անի. Հալէպ, 1938, էջ 92, ֆր. 5.

Հ. Սահակ Կոզեան. — Հայ Արժէքներ ու Արժանքներ. բանախօսութիւններ ազգային տոներու առթիւ. Վեներան, 1938, էջ 108.
Այիս Օտեան. — Արարտի ժողովուրդները (Ուղեգրութիւն դէպի Հայաստան). տպ. «Պայքար» Պոսթոն, 1938, էջ 408, Տոլար 1,50.
Հայ ճեմարանի Շրջանաւարտներու Միջոցառում. Բ. 1. — Երգիծական ժողովածու (Պարտեան - Օտեան - Արքիպ - Շիրվանդադէ - Արքիպ - Ն. Պէշիկթաշեան - Լ. Կամար), 1937, էջ 160, ֆր. 7.
Բ. 2. — Պատմութիւններու ժողովածու - Արեւմտահայ գրողներ. 1938, էջ 160, ֆր. 7.
Տպ. «Արագ» Ս. Բախտիկեան - Պէյրութ.
Գր. Նշանեան. — Կորնթական նամականի. էջ 398, Պոսթոն, 1938, ֆր. 25.
Նազրեան Գերպ. Յովհ. Արքիպ. — Մեծ եղեռնի քարտէսը (բանախօս. Ապրիլ 24ի) տպ. Մասիս, Պէյրութ, 1938, ֆր. 3.
Գեղամ Ֆեհրաբեան. — Արշակ Զօպանեան - Կենսագրական և մատենագրական նոթեր. Տպ. Խ. Մաթիկեան, Փարիզ, 1938, էջ 111.
Gheorghe Bezviconi. — Manuc-Bei. ed. II. Chisinau, 1938, p. 56, lei 35.